

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Αθήνα, 12/07/2018

Αριθ. πρωτ. οίκ.: 60454/21280

Ταχ. Δ/ση : Κατεχάκη 56
Ταχ. Κωδικός : 115 25 Αθήνα
Πληροφορίες : Ιωαννίδης Οδυσσέας
Τηλέφωνο : 213 2035711

ΠΡΟΣ:

ΟΤΑ Β' και Α' βαθμού αρμοδιότητάς μας
 (Γραφείο Περιφερειάρχη, Γραφείο Δημάρχου,
 Οικονομική Επιτροπή, Διευθύνσεις Τεχνικών Υπηρεσιών,
 Διευθύνσεις Οικονομικών Υπηρεσιών)

ΘΕΜΑ: Επισημάνσεις σχετικά με τον, κατά το άρθρο 225 του ν. 3852/2010, υποχρεωτικό έλεγχο νομιμότητας σε δημόσιες συμβάσεις έργων και δημόσιες συμβάσεις εκπόνησης μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών.

Μέχρι την έναρξη λειτουργίας της Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (εφεξής Ο.Τ.Α.) όπως αυτή προβλέπεται στο ν. 3852/2010 όπως ισχύει, οι αποφάσεις των συλλογικών οργάνων των Ο.Τ.Α. και των νομικών τους προσώπων που αφορούν, μεταξύ άλλων, ανάθεση έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, αποστέλλονται υποχρεωτικά στο Συντονιστή της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, ο οποίος ελέγχει τη νομιμότητα της απόφασης μέσα σε αποκλειστική προθεσμία τριάντα (30) ημερών¹ από την περιέλευσή της (εφόσον διαπιστωθεί η πληρότητα του διοικητικού φακέλου) και εκδίδει υποχρεωτικά ειδική πράξη (άρθρα 225 και 238 του ν. 3852/2010 όπως ισχύουν). Οι εν λόγω αποφάσεις αποστέλλονται συνοδευόμενες από τα έγγραφα στοιχεία που είναι αναγκαία για τη νόμιμη έκδοσή της, μέσα σε προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από τη συνεδρίαση του συλλογικού οργάνου. Περαιτέρω, οι Ο.Τ.Α. και τα νομικά τους πρόσωπα υποχρεούνται να διαβιβάζουν και κάθε επιπλέον στοιχείο που ζητείται από το Συντονιστή της Αποκεντρωμένης Διοίκησης.

Ο έλεγχος νομιμότητας των αποφάσεων ασκείται, σε κάθε περίπτωση, κατά το στάδιο πριν την έναρξη εκτέλεσης των συμβάσεων και αποσκοπεί στην πρόληψη τυχόν παραβάσεων της κείμενης νομοθεσίας (και άρα στην αποφυγή σύναψης άκυρων συμβάσεων). Διεξάγεται βάσει των γενικών αρχών και κανόνων που διέπουν τόσο την ενωσιακή όσο και την εθνική έννομη τάξη.

Το παρόν έγγραφο έχει ως σκοπό την επισήμανση συχνών σφαλμάτων ή/και παραλείψεων που έχουν παρατηρηθεί κατά τον έλεγχο νομιμότητας που διενεργεί η Υπηρεσία μας, σε αποφάσεις που αφορούν την ανάθεση (με οποιαδήποτε διαδικασία) έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, επιδιώκοντας έτσι την ελάττωση (ή δυνατόν την εξάλειψη) της συχνότητας εμφάνισής τους. Με τη επισήμανσή τους, τονίζουμε την ανάγκη για ιδιαίτερη προσοχή κατά τη διεξαγωγή των εκάστοτε διαδικασιών σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις και αποσκοπούμε στην, από τις αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς, ορθή, σύννομη και ταχύτερη διεξαγωγή των προσυμβατικών διαδικασιών αλλά και στον πιο αποδοτικό έλεγχο νομιμότητας από την Υπηρεσία μας.

¹ Η προθεσμία που τάσσεται είναι μεν αποκλειστική, αρχίζει όμως από την λήψη της πράξεως και όλων των στοιχείων που προβλέπονται από τον νόμο για την έκδοσή της και αυτών που είναι κρίσιμα για τον έλεγχο νομιμότητας.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ ΣΥΧΝΩΝ ΣΦΑΛΜΑΤΩΝ / ΠΑΡΑΛΕΙΨΕΩΝ**1 ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ:**

1.1 Σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 5 του άρθρου 53 του ν. 4412/2016 όπως ισχύει, παρέχεται εξουσιοδότηση στην Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων (Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ.) για την έκδοση προτύπων εγγράφων σύμβασης με δεσμευτική ισχύ². Στα πρότυπα τεύχη³ διακηρύξεων, τα οποία ισχύουν κατά ρητή πρόβλεψη της ίδιας διάταξης δεσμευτικά⁴, δηλαδή είναι υποχρεωτικά⁵ για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων του Βιβλίου Ι του ν. 4412/2016⁶ όπως ισχύει, υπάρχουν σημεία που **επιδέχονται συμπλήρωσης** από την αναθέτουσα αρχή. Ενδεικτικά⁷, τέτοια σημεία είναι η επωνυμία της αναθέτουσας αρχής (άρθρο 1), η χρηματοδότηση του έργου (άρθρο 8), η ανάληψη υποχρέωσης/έγκριση δέσμευσης πίστωσης (άρθρο 10), η περιγραφή και τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του έργου (άρθρο 11), η προθεσμία εκτέλεσης του έργου (άρθρο 12), η ημερομηνία και ώρα λήξης της προθεσμίας υποβολής των προσφορών – αποσφράγισης (άρθρο 18), οι δικαιούμενοι συμμετοχής στη διαδικασία σύναψης σύμβασης (άρθρο 21) κλπ. Σύμφωνα με την περ. ε της παρ. 1 του άρθρου 72 του ν. 3852/2010 όπως ισχύει (αντίστοιχα για Ο.Τ.Α. Β' βαθμού βλ. περ. δ της παρ. 1 του άρθρου 176 του ν. 3852/2010), η Οικονομική Επιτροπή⁸, καταρτίζει τους όρους, συντάσσει τη διακήρυξη, διεξάγει και κατακυρώνει όλες τις δημοπρασίες σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. Συνεπώς, όταν για την εκάστοτε επιλεγμένη διαγωνιστική διαδικασία υπάρχει υποχρέωση χρήσης των πρότυπων τευχών, η Οικονομική Επιτροπή (ως το αρμόδιο όργανο) καταρτίζει τους όρους⁹ και συντάσσει τη διακήρυξη σύμφωνα με τα πρότυπα τεύχη, γεγονός που σημαίνει ότι στην απόφαση της Οικονομικής Επιτροπής περί κατάρτισης των όρων της διακήρυξης, **θα πρέπει να είναι συμπληρωμένα τα κενά σημεία¹⁰** του πρότυπου τεύχους όπου και όπως απαιτείται στην εκάστοτε επιλεγμένη διαγωνιστική διαδικασία¹¹, διότι μόνο έτσι νοείται η κατάρτιση και σύνταξη των σχετικών όρων, καθώς αυτοί οι όροι είναι απαραίτητοι για την ορθή σύνταξη της διακήρυξης και επιπροσθέτως αποτελούν αναγκαίες πληροφορίες για τους οικονομικούς φορείς (αλλά και για τον έλεγχο/επιτοπεία που ασκείται). Διακηρύξεις που συντάσσονται με απόφαση της Οικονομικής Επιτροπής, οι οποίες περιέχουν κενά/ασυμπλήρωτα σημεία και εκ των υστέρων αναρτώνται στο ΚΗΜΔΗΣ με συμπληρωμένα αυτά τα κενά σημεία νοείται ότι δεν έχουν συνταχθεί νομίμως, διότι η συμπλήρωσή τους δεν έχει πραγματοποιηθεί από το αρμόδιο όργανο. Όροι διακήρυξης οι οποίοι προστίθενται μετέπειτα της σχετικής απόφασης της Οικονομικής Επιτροπής (αναθέτουσα αρχή), είναι άκυροι καθώς δεν έχουν συνταχθεί και καταρτιστεί από το αρμόδιο όργανο (Οικονομική Επιτροπή). Επιπροσθέτως, **δεν επιτρέπεται η προσθήκη**

2 Σύμφωνα με την περίπτωση ε' της παρ. 2 του άρθρου 2 του ν. 4013/2011 όπως ισχύει και με την επιφύλαξη της παρ. 6 του άρθρου 53 του ν. 4412/2016 όπως ισχύει.

3 Η αναφορά γίνεται για τα πρότυπα τεύχη με δεσμευτική ισχύ κι όχι για τα υποδείγματα.

4 Τα πρότυπα τεύχη έχουν κανονιστική ισχύ και συνεπώς οι αναφερόμενοι σε αυτά όροι, εφόσον είναι σύμφωνοι με το νόμο, έχουν δεσμευτική ισχύ έναντι των αναθετουσών αρχών, υπό την έννοια ότι δεν καταλείπεται διακριτική ευχέρεια σε αυτές να αφίστανται του περιεχομένου των όρων που προβλέπονται σε αυτά. Βλ. ενδεικτικά και την υπ' αριθ. 457/2018 απόφαση του Ελ. Συν. Τμ. 6.

5 Αυτό συνάδει και με τον επιδιωκόμενο με την καθιέρωση των ως άνω πρότυπων τευχών σκοπό, ήτοι την εμπέδωση της ασφάλειας δικαίου κατά τις διαδικασίες ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων (βλ. αιτιολογική έκθεση του ως άνω νόμου επί του άρθρου 53), αφού η αντίθετη περίπτωση ενέχει κίνδυνο ανομοιόμορφης εφαρμογής του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου από τις αναθέτουσες αρχές προς βλάβη τελικά του ελεύθερου ανταγωνισμού (βλ. και τις 339, 482/2017 πράξεις του Ελ. Συν. Κλιμ.Ε).

6 Βλ. και Κατευθυντήρια Οδηγία 18 της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ., ΑΔΑ: 7ΝΚΧΟΞΤΒ-Δ7Β.

7 Η ενδεικτική αναφορά γίνεται με βάση το πρότυπο τεύχος της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ. που αφορά διακηρύξεις ανοικτής διαδικασίας για τη σύναψη ηλεκτρονικών δημοσίων συμβάσεων έργου κάτω των ορίων, του ν. 4412/2016 όπως ισχύει, με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά με βάση την τιμή (απόφαση 127/29.11.2017, ΦΕΚ 4534/21.12.2017 τεύχος Β').

8 Με την επιφύλαξη των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 72 του ν. 3852/2010 όπως ισχύουν.

9 Οι όροι της διακήρυξης λειτουργούν πάντοτε συμπληρωματικά των οικείων διατάξεων και δεν τις υποκαθιστούν ούτε τις αντικαθιστούν. Συνεπώς, η δέσμευση της διακήρυξης, ως κανονιστικής πράξης, ισχύει στο μέτρο που δεν αντίκειται σε υπέρτερους κανόνες δικαίου, γιατί διαφορετικά θίγεται η ιεραρχία των πηγών του δικαίου που επιβάλλεται από το Σύνταγμα και του νόμου (Α. Γέροντας, Δίκαιο Δημοσίων Έργων, 2009, σελ. 320-321 σημ. 169), επομένως στη διακήρυξη δεν μπορεί να περιληφθεί όρος αντίθετος με τις οικείες νομικές διατάξεις που διέπουν την κατασκευή του τεχνικού έργου.

10 Στα πρότυπα τεύχη διακηρύξεων ανοικτών διαδικασιών, υπάρχουν κενά σημεία τα οποία συμπληρώνονται από την εκάστοτε αναθέτουσα αρχή, χωρίς να απαιτείται προς τούτο απόφαση του Υπουργού, αφού δεν πρόκειται για προσθήκη επιπλέον όρου.

11 Εννοείται ότι όπου υπάρχει η διακριτική ευχέρεια συμπλήρωσης κενού πεδίου, η συμπλήρωση δεν είναι υποχρεωτική, π.χ. όλα τα κριτήρια ποιοτικής επιλογής, πλην της καταλληλότητας για την άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας.

επιπλέον όρων στις εκάστοτε καταρτιζόμενες διακηρύξεις των ΟΤΑ, **εκτός** από τις περιπτώσεις ειδικών ή πολύπλοκων έργων, στις οποίες είναι κατ' εξαίρεση και υπό προϋποθέσεις επιτρεπτή η προσθήκη επιπλέον όρων σχετικών με την εμπειρία και την τεχνική ή οικονομική ικανότητα των υποψηφίων αναδόχων (περ. β της παρ. 7 του άρθρου 53 και παρ. 2 του άρθρου 76 του ν. 4412/2016 όπως ισχύουν)¹². Επιπλέον, συστήνεται η διακήρυξη να αποτελεί σώμα της απόφασης, διότι έτσι είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί η οποιαδήποτε αναζήτηση εντός του εγγράφου κι όχι να αναρτάται στο διαδικτυακό τόπο «ΔΙΑΥΓΕΙΑ» ως επισυναπτόμενο αρχείο. Γενικά, το περιεχόμενο των πρότυπων τευχών που έχουν παραχθεί από την Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ. και αφορά τις αναθέσεις δημοσίων συμβάσεων του Βιβλίου Ι, θα πρέπει να μην διαφοροποιείται παρά μόνο σε ότι αφορά στις απαραίτητες προσαρμογές. Προσθήκες και εν γένει προσαρμογές άρθρων της διακήρυξης μπορούν να προστίθενται και να περιλαμβάνονται, μόνο εφόσον είναι απόλυτα συμβατές με την ισχύουσα κάθε φορά νομοθεσία (ρήτρα ευελιξίας)¹³.

1.2 Σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 281 του ν. 4412/2016 όπως ισχύει: «Οι αναθέτοντες φορείς δύνανται να χρησιμοποιούν πρότυπα ή υποδείγματα εγγράφων σύμβασης τα οποία εκδίδονται από την Αρχή.». Συνεπώς, για αναθέσεις του Βιβλίου ΙΙ, τα πρότυπα των τευχών απαιτούν μεγαλύτερη προσαρμογή, καθώς για τους αναθέτοντες φορείς δεν είναι υποχρεωτική η χρήση τους. Όμως, στην απόφαση του αρμόδιου οργάνου περί κατάρτισης των όρων της διακήρυξης, **θα πρέπει να είναι συμπληρωμένα τα κενά σημεία** όπως αναφέρθηκε παραπάνω στο 1.1 και για τους αναθέτοντες φορείς.

1.3 Σύμφωνα με πάγια νομολογία και τις αρχές του διοικητικού δικαίου που διέπουν τη διαδικασία σύναψης δημοσίων συμβάσεων, η διακήρυξη της δημοπρασίας, έχει κανονιστικό χαρακτήρα, δεσμεύει κατά τρόπο ισοδύναμο τόσο την αναθέτουσα αρχή/αναθέτοντα φορέα όσο και τους διαγωνιζομένους¹⁴, υπό την προϋπόθεση ότι οι όροι της δεν είναι αντίθετοι με την ισχύουσα νομοθεσία¹⁵. Σε περίπτωση αντίθετων διατάξεων του νόμου με βάση τον οποίο καταρτίστηκε η διακήρυξη, υπερισχύει ο ισχύων νόμος, ο οποίος έχει άμεση ισχύ και εκτελεστότητα και υπερισχύει έναντι της διακήρυξης. Τα ανωτέρω άλλωστε απορρέουν και από την αρχή της νομιμότητας των διοικητικών πράξεων, σύμφωνα με την οποία η διακήρυξη οφείλει να είναι σύμφωνη με τις νομικές διατάξεις (νόμους, προεδρικά διατάγματα και υπουργικές αποφάσεις) που ισχύουν κατά την έκδοση της και διέπουν το διαγωνισμό. Επιπροσθέτως, η αναφορά/παραπομπή της διακήρυξης σε άλλες διατάξεις, τις καθιστά μέρους του κανονιστικού πλαισίου που διέπει τον διαγωνισμό¹⁶.

2 **ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ:**

2.1 Κατά τις διαδικασίες ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων έργων και δημοσίων συμβάσεων εκπόνησης μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών από Ο.Τ.Α. κατόπιν διαγωνισμού, η **Οικονομική Επιτροπή διαθέτει ειδική αρμοδιότητα για τη συγκρότηση της επιτροπής διενέργειας αυτού**¹⁷. Το δε Δημοτικό Συμβούλιο (αντίστοιχα για Ο.Τ.Α. Β' βαθμού το Περιφερειακό Συμβούλιο) δεν μπορεί να υποκαταστήσει την Οικονομική Επιτροπή στην ειδική αυτή αρμοδιότητά της, παρά μόνο υπό τις προϋποθέσεις των παραγράφων 3 και 4 του ίδιου άρθρου¹⁸.

12 Βλ. ενδεικτικά και τις Πράξεις 339, 482, 527, 528 και 529/2017 Κλιμ.Ε Ελ.Συν.

13 Βλ. και το υπ' αρ. πρωτ.: 6796/16.11.2017 έγγραφο της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ. ΑΔΑ: 6ΟΟΓΟΞΤΒ-Ρ99.

14 Βλ. ενδεικτικά Δ.Εφ. Πατρών 39/2017, Ε.Α. ΣτΕ 352/2016.

15 Βλ. ενδεικτικά Εφ. Αθ. 369/1962, ΣτΕ 2772/1986, ΑΠ Ολομ. 274/1971, ΝΣΚ 687/1996, 528/1999, σελίδα 88 του πρακτικού οδηγού του Ελεγκτικού Συνεδρίου έκδοσης 2011.

16 Βλ. ενδεικτικά ΣτΕ 1633/2002.

17 Σύμφωνα με το πρώτο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 221 του ν. 4412/2016 όπως ισχύει: «Με απόφαση της αναθέτουσας αρχής συγκροτούνται γνωμοδοτικά όργανα για συγκεκριμένη σύμβαση ή περισσότερες ή σε ετήσια βάση για τις συμβάσεις που συνάπτει η αναθέτουσα αρχή...». Σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο της περ. ε της παρ. 1 του άρθρου 72 (Οικονομική επιτροπή – Αρμοδιότητες) του ν. 3852/2010 όπως ισχύει (αντίστοιχα για Ο.Τ.Α. Β' βαθμού βλ. περ. δ της παρ. 1 του άρθρου 176 του ν. 3852/2010 όπως ισχύει): «Για τη διεξαγωγή των δημοπρασιών και την αξιολόγηση των προσφορών μπορεί να συγκροτεί επιτροπές, από μέλη της, δημοτικούς ή δημόσιους υπαλλήλους ή ειδικούς επιστήμονες».

- 2.2 **Οι αποφάσεις περί συγκρότησης επιτροπής διαγωνισμού φέρουν υποχρεωτικά Α.Δ.Α.¹⁹, αναρτώνται αμελλητί²⁰ και ισχύουν από την ανάρτησή τους²¹.** Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να έχουν ληφθεί νομίμως πριν τη διεξαγωγή της εκάστοτε επιλεγμένης διαγωνιστικής διαδικασίας ανάθεσης της σύμβασης.
- 2.3 **Η Οικονομική Επιτροπή, δεν μπορεί να υποκαθιστά ένα ανεξάρτητο διοικητικό όργανο,** όπως η επιτροπή διαγωνισμού, ασκώντας η ίδια τις αρμοδιότητες της τελευταίας, διότι, κατ' αυτό τον τρόπο, το ίδιο όργανο, ήτοι η Οικονομική Επιτροπή, θα ασκούσε ταυτόχρονα τόσο γνωμοδοτική όσο και αποφασιστική αρμοδιότητα στο πλαίσιο της ίδιας διαγωνιστικής διαδικασίας²².
- 2.4 Στις εργασίες της επιτροπής διαγωνισμού αναφορικά με τις διαγωνιστικές διαδικασίες που αφορούν αναθέσεις συμβάσεων έργων όταν κριτήριο ανάθεσης είναι η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά μόνο βάσει τιμής και η εκτιμώμενη αξία της σύμβασης δεν υπερβαίνει το 1.000.000 ευρώ, μπορεί να παρίσταται, χωρίς δικαίωμα ψήφου, εκπρόσωπος των εργοληπτών, που υποδεικνύεται μαζί με τον αναπληρωτή του, από τις πανελλήνιες εργοληπτικές οργανώσεις²³. Ο παριστάμενος στις ως άνω συνεδριάσεις της επιτροπής διαγωνισμού εκπρόσωπος των εργοληπτικών οργανώσεων, **δεν έχει τη δυνατότητα να υποβάλει προσφορά** και ταυτόχρονα να παρίσταται ως εκπρόσωπος καθώς έτσι προσβάλλεται η αντικειμενική και με όρους εμπιστοσύνης και διαφάνειας διεξαγωγή της διαδικασίας ανάθεσης²⁴.
- 2.5 Με την απόφαση της παρ. 3 του άρθρου 221 του ν. 4412/2016, όπως ισχύει, εξειδικεύονται **οι αρμοδιότητες, ο αριθμός και οι ιδιότητες των μελών** της επιτροπής διαγωνισμού. Για τη συγκρότηση και τη λειτουργία της επιτροπής διαγωνισμού, εφαρμόζονται συμπληρωματικά και οι σχετικές διατάξεις του ν. 2690/1999²⁵. Η νόμιμη συγκρότηση της επιτροπής διαγωνισμού (ως του αρμόδιου γνωμοδοτικού συλλογικού οργάνου αναφορικά με τη διενέργεια διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων), είναι ο καθορισμός με ατομική πράξη όλων των μελών (τακτικών και αναπληρωματικών) που προβλέπει ο νόμος, με ρητή αναφορά **1)** στις αρμοδιότητες της επιτροπής, **2)** στο συνολικό αριθμό των μελών (π.χ. 3 ή 7) που την απαρτίζουν, **3)** των ονομάτων των μελών (ονοματεπώνυμο), **4)** την κατηγορία και τον κλάδο που ανήκουν (π.χ. ΠΕ πολιτικός μηχανικός, ΤΕ δομικών έργων κλπ) και **5)** την ιδιότητά τους (πρόεδρος, μέλος, αναπλ. πρόεδρος, αναπλ. μέλος).
- 2.6 Στις δημόσιες συμβάσεις έργων με αξιολόγηση μελέτης του άρθρου 50 του ν. 4412/2016 όπως ισχύει ή όταν κριτήριο ανάθεσης είναι η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφοράς βάσει βέλτιστης σχέσης ποιότητας – τιμής, **υπάλληλοι της αναθέτουσας αρχής απαγορεύεται να ορίζονται ως μέλη της επιτροπής διαγωνισμού και συνεπώς δεν συμμετέχουν στη δημόσια κλήρωση²⁶.**

3 Τ.Ε.Υ.Α.:

- 3.1 Για αναθέσεις δημοσίων συμβάσεων με εκτιμώμενη αξία κάτω των ορίων του άρθρου 5 του ν. 4412/2016 όπως ισχύει, είναι **υποχρεωτικό²⁷ να χρησιμοποιείται το Τυποποιημένο Έντυπο Υπεύθυνης Δήλωσης**

18 Βλ. ενδεικτικά απόφ. Τμ. VI 2729/2010 Ελ. Συν. και την εκεί νομολογία, ομοίως 463/2011, πράξη Ζ' Κλιμ. 111/2012 Ελ. Συν., ομοίως 73/2012, Τμήμα Μείζονος - Επταμελούς Σύνθεσης απόφαση 993-2011, Γνωμοδότηση 81/2008 του Ν.Σ.Κ., σελίδες 24-25 και 167 του πρακτικού οδηγού του Ελεγκτικού Συνεδρίου έκδοσης 2011.

19 Σύμφωνα με την περ. 9 της παρ. 4 του άρθρου 2 του ν. 3861/2010 όπως ισχύει: «4. Στο διαδίκτυο αναρτώνται: ...9) πράξεις συγκρότησης αμειβόμενων ή μη επιτροπών, ομάδων εργασίας, ομάδων έργου και συναφών οργάνων γνωμοδοτικής ή άλλης αρμοδιότητας, ανεξαρτήτως αν τα μέλη τους αμείβονται ή όχι...».

20 Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 3 του ίδιου νόμου όπως ισχύει: «1. Οι πράξεις που αναφέρονται στο άρθρο 2 του παρόντος νόμου αναρτώνται αμελλητί...».

21 Σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 4 του ν. 3861/2010 όπως ισχύει: «2. Με εξαίρεση τις πράξεις της προηγούμενης παραγράφου, οι λοιπές πράξεις του άρθρου 2 αναρτώνται στο διαδίκτυο κατά τα οριζόμενα στον παρόντα νόμο και ισχύουν από την ανάρτησή τους».

22 Βλ. και το υπ' αριθ. 5378/16.02.2017 έγγραφο του Υπουργείου Εσωτερικών και ενδεικτικά την Πράξη 138/2014 Κλιμ. Τμ. 7 Ελ. Συν.

23 Δεύτερο εδάφιο της περ. α του παρ. 8 του άρθρου 221 του ν. 4412/2016 όπως ισχύει.

24 Βλ. απόφαση 793/2012 Τμ. 6 Ελ. Συν., ομοίως 894/2012.

25 Βλ. και παρ. 6 του άρθρου 221 του ν. 4412/2016 όπως ισχύει.

26 Περ. δ της παρ. 8 του άρθρου 221 του ν. 4412/2016 όπως ισχύει.

27 Βλ. και ερώτημα/απάντηση 33 (F.A.Q.) της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ..

(**Τ.Ε.Υ.Δ.**)²⁸ το οποίο αποτελεί πρότυπο έγγραφο σύμβασης με **δεσμευτική ισχύ**, που έχει εκδοθεί από την Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ.²⁹ σύμφωνα με το άρθρο 79 παρ. 4 του ίδιου νόμου, το οποίο πρέπει να προσαρμόζεται κατάλληλα και να επισυνάπτεται στην διακήρυξη³⁰.

3.2 Το ΤΕΥΔ (και το ΕΕΕΣ) συνιστά **προκαταρκτική απόδειξη** ως προς τη μη συνδρομή των λόγων αποκλεισμού και την πλήρωση των κριτηρίων ποιοτικής επιλογής, ανάλογα με το αντικείμενο της υπό ανάθεση σύμβασης, αντικαθιστώντας την υποχρέωση υποβολής των αντίστοιχων πιστοποιητικών. Κατά συνέπεια, οι αναθέτουσες αρχές **δεν απαιτούν**, κατά την υποβολή του ΤΕΥΔ (και του ΕΕΕΣ), και την παράλληλη υποβολή των σχετικών πιστοποιητικών/δικαιολογητικών³¹.

3.3 Η προκαταρκτική απόδειξη των λόγων αποκλεισμού της παρ. 1 του άρθρου 73 του ν.4412/2016 όπως ισχύει, για το σύνολο των φυσικών προσώπων όπως περιγράφονται στο άρθρο 79Α του ν. 4412/2016 όπως ισχύει, είναι δυνατή με μόνη την **υπογραφή του κατά περίπτωση νομίμου εκπροσώπου**, ή αρμοδίως εξουσιοδοτημένου για το σκοπό αυτό προσώπου³².

4 **Κ.Η.Μ.ΔΗ.Σ.:**

4.1 Τα **ελάχιστα στοιχεία που καταχωρίζονται στο Κ.Η.Μ.ΔΗ.Σ.**³³, είναι για τα πρωτογενή αιτήματα: **1)** ο προϋπολογισμός, **2)** ο κωδικός κατά το Κοινό Λεξιλόγιο Δημοσίων Συμβάσεων (CPV) και **3)** το είδος της σύμβασης. Για τα εγκεκριμένα αιτήματα: όλα τα παραπάνω (3 ελάχιστα στοιχεία) **και 4)** ο Αριθμός Ανάληψης Υποχρέωσης. Για τις προκηρύξεις και τις διακηρύξεις: όλα τα αμέσως προηγούμενα (4 ελάχιστα στοιχεία) **και 5)** η γεωγραφική περιοχή βάσει της Κοινής Ονοματολογίας των Εδαφικών Στατιστικών Μονάδων³⁴ του τόπου εκτέλεσης της σύμβασης, **6)** η NUTS της αναθέτουσας αρχής/αναθέτοντα φορέα ή ο ταχυδρομικός κωδικός αυτών, **7)** η διαδικασία ανάθεσης σύμβασης³⁵, **8)** το είδος της αναθέτουσας αρχής/αναθέτοντα φορέα, **9)** το κριτήριο ανάθεσης ή κατακύρωσης, **10)** η σχετική ένδειξη αν αφορά συμφωνία πλαίσιο, δυναμικό σύστημα αγορών, ηλεκτρονικό κατάλογο ή ηλεκτρονικό πλειστηριασμό, **11)** η πηγή χρηματοδότησης, **12)** αν η σύμβαση είναι άνω ή κάτω των ορίων των άρθρων 5 και 235, ανά περίπτωση του ν. 4412/2016 όπως ισχύουν, **13)** αν η σύμβαση αφορά το Βιβλίο Ι ή ΙΙ του ν. 4412/2016 όπως ισχύει. Για τις αποφάσεις ανάθεσης ή κατακύρωσης: όλα τα αμέσως προηγούμενα (13 ελάχιστα στοιχεία) **και 14)** η αξία της σύμβασης, **15)** η επωνυμία του οικονομικού φορέα, **16)** ο ΑΦΜ του οικονομικού φορέα, **17)** η χώρα καταγωγής/εγκατάστασης του οικονομικού φορέα στον οποίο ανατέθηκε η σύμβαση.

4.2 Τα καταχωριστέα έγγραφα³⁶ καταχωρίζονται ως ηλεκτρονικά αρχεία σε μορφή Portable Document Format (PDF), τα οποία φέρουν **εγκεκριμένη προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή**³⁷.

28 Διευκρινίζεται ότι το ΤΕΥΔ δεν περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τις τεχνικές προδιαγραφές. Περιλαμβάνει πληροφορίες μόνο ως προς τις προϋποθέσεις συμμετοχής.

29 Το ΤΕΥΔ εγκρίθηκε με την υπ' αρ. 158/2016 απόφαση της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ. (ΦΕΚ Β 3698).

30 Βλ. και την Κατευθυντήρια Οδηγία 15 της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ., ΑΔΑ: ΩΧΟΓΟΞΤΒ-ΑΚΗ αλλά και την Κατευθυντήρια Οδηγία 23 της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ., ΑΔΑ: Ψ3ΗΙΟΞΤΒ-Κ3Ε.

31 Βλ. και Κατευθυντήρια Οδηγία 23 της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ., ΑΔΑ: Ψ3ΗΙΟΞΤΒ-Κ3Ε.

32 Βλ. παραπάνω υποσημείωση.

33 Άρθρο 5 της υ.α. 57654/22.05.2017 (ΦΕΚ 1781/23.05.2017 τεύχος Β') όπως ισχύει.

34 Nomenclature of territorial units for statistics – NUTS.

35 Σε περίπτωση ανταγωνιστικής διαδικασίας με διαπραγμάτευση και ανταγωνιστικού διαλόγου καταχωρίζονται και οι ειδικότερες περιστάσεις εκ των οριζόμενων στα άρθρα 26 και 266 που δικαιολογούν τη χρήση των διαδικασιών αυτών.

36 Αναφέρονται στο άρθρο 6 της υ.α. 57654/22.05.2017 (ΦΕΚ 1781/23.05.2017 τεύχος Β') όπως ισχύει.

37 Σύμφωνα με τα οριζόμενα στα άρθρα 3 και 5 της υ.α. με αριθ. ΥΑΠ/Φ.40.4/3/1031 «Ρυθμίσεις για το Ηλεκτρονικό Δημόσιο Έγγραφο» (ΦΕΚ Β'1317/2012) με την επιφύλαξη του άρθρου 24 του ν. 4440/2016 (ΦΕΚ Α'224) όπως ισχύει.

4.3 Αν η σύμβαση δεν εμπίπτει στο άρθρο 5 του π.δ. 80/2016³⁸ όπως ισχύει, **ως εγκεκριμένο αίτημα καταχωρίζεται η απόφαση ανάληψης υποχρέωσης (Α.Α.Υ.)** η οποία διενεργείται σε συνέχεια της απόφασης έγκρισης³⁹. Σε κάθε περίπτωση, η ανωτέρω διοικητική πράξη, κατά γενική αρχή του διοικητικού δικαίου, δεν μπορεί να έχει αναδρομική ισχύ και, ως εκ τούτου, πρέπει να προηγείται της έναρξης διενέργειας της δαπάνης⁴⁰.

5 ΤΕΧΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ:

5.1 Απαραίτητη προϋπόθεση για τη ψήφιση και εκτέλεση του προϋπολογισμού έκαστου έτους των δήμων, είναι η προηγούμενη κατάρτιση του Τεχνικού Προγράμματος για το έτος αυτό. Ειδικότερα, πριν την κατάρτιση του προϋπολογισμού απαιτείται απόφαση του τεχνικού προγράμματος, ώστε να συμπεριληφθούν – ενταχθούν στο σχέδιο του προϋπολογισμού και με ιδιαίτερο κωδικό αριθμό τα προς εκτέλεση έργα (νέα ή συνεχιζόμενα) με τις αντίστοιχες πιστώσεις τους. Διαπιστώνεται, λοιπόν, ότι το **Τεχνικό Πρόγραμμα και ο Προϋπολογισμός έχουν άμεση συνάφεια και είναι άρρηκτα συνδεδεμένα**. Για την ψήφιση και εκτέλεση του προϋπολογισμού έκαστου έτους απαιτείται η κατάρτιση Τεχνικού Προγράμματος για το έτος αυτό⁴¹.

5.2 Σύμφωνα με τη δημοσιονομική αρχή της ειδικότητας των πιστώσεων, η πίστωση που εγγράφεται σε κάθε κωδικό αριθμό εξόδων του προϋπολογισμού διατίθεται αποκλειστικά και μόνο για την αντιμετώπιση των δαπανών εκείνων που κατονομάζονται και περιγράφονται στον κωδικό αυτό αριθμό, ενώ δεν επιτρέπεται οι προϋπολογιζόμενες δαπάνες να συγχωνεύονται μεταξύ τους⁴². Όταν μεταξύ του σκοπού της πίστωσης που καθορίζεται με τον προϋπολογισμό⁴³ και του περιεχομένου της δαπάνης, που πρόκειται να πραγματοποιηθεί, δεν υπάρχει εννοιολογική αντιστοιχία, τότε η δαπάνη αυτή δεν μπορεί να βαρύνει τη συγκεκριμένη πίστωση⁴⁴. Συνεπώς, ο τίτλος του εκάστοτε έργου στο Τεχνικό Πρόγραμμα των ΟΤΑ, ο τίτλος του ίδιου έργου στον Προϋπολογισμό των ΟΤΑ και ο τίτλος του ίδιου έργου όπως δημοπρατείται (όπως αναρτάται στο Κ.Η.Μ.ΔΗ.Σ.), θα πρέπει **να ταυτίζονται πλήρως στο λεκτικό τους**, να μην είναι αόριστοι και να μην αφήνουν αμφιβολίες για το ποια σύμβαση θα εκτελεστεί και σε τι αφορά.

5.3 **Δεν επιτρέπεται η εκτέλεση έργου που δεν περιλαμβάνεται στο ετήσιο τεχνικό πρόγραμμα**⁴⁵. Επίσης, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 49 του ν. 4412/2016 όπως ισχύει: 2. *Ειδικά για τις δημόσιες συμβάσεις έργων και μελετών, πέραν των ανωτέρω, ισχύουν και τα ακόλουθα: α) Προϋπόθεση για την έναρξη της διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης για την εκπόνηση οριστικής μελέτης είτε μεμονωμένα είτε με άλλα στάδια μελετών είναι η έναρξη του έργου στον προγραμματικό σχεδιασμό του φορέα.*

38 Στην περ. β της παρ. 1 του άρθρου 6 της υ.α. 57654/22.05.2017 (ΦΕΚ 1781/23.05.2017 τεύχος Β') όπως ισχύει, αναφέρει: *Ως εγκεκριμένα αιτήματα, οι αποφάσεις ανάληψης υποχρέωσης, εφόσον η δαπάνη υπάγεται στη διαδικασία του π.δ. 80/2016 (Α'145), οι αποφάσεις αρμοδίου οργάνου για την δέσμευση πίστωσης με την έναρξη τους σε αντίστοιχο προϋπολογισμό (άρθρο 5 π.δ. 80/2016) ή ΣΑΕ ή ανάλογη διαδικασία, με τις οποίες εγκρίνεται η δαπάνη των πρωτογενών αιτημάτων. Επίσης, σύμφωνα με το πρώτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 1 του π.δ. 80/2016 όπως ισχύει: «Οι διατάξεις του παρόντος Προεδρικού διατάγματος εφαρμόζονται σε όλους τους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης».*

39 Σύμφωνα με την περ. β της παρ. 2 του άρθρου 2 του π.δ. 80/2016 όπως ισχύει: *«Για τους λοιπούς φορείς της Γενικής Κυβέρνησης η έκδοση της απόφασης ανάληψης υποχρέωσης διενεργείται σε συνέχεια της απόφασης έγκρισης πραγματοποίησης της σχετικής δαπάνης από το αρμόδιο όργανο του φορέα».*

40 Βλ. ενδεικτικά την Πράξη 184/2017 Ελ. Συν. Κλιμ. Τμ. 7 σκέψη IIγ και την εκεί νομολογία.

41 Βλ. παρ. 1 του άρθρου 266 του ν. 3852/2010 και την παρ. 4 του άρθρου 2 της υπ' αριθ. 25595/2017 κ.υ.α. (ΦΕΚ 2658/2017 τεύχος Β) όπως ισχύουν.

42 Βλ. ενδεικτικά την Πράξη 5/2008 του Τμ. VII Ελ. Συν και την εκεί νομολογία (σκέψη II).

43 Όπως ο σκοπός αυτός εξειδικεύεται με την περιγραφική διατύπωση (κατονομασία) του τίτλου του οικείου κωδικού αριθμού.

44 Ενώ τυχόν υπαγωγή της σε αυτή, παρά την έλλειψη της ως άνω αντιστοιχίας, ισοδυναμεί με έλλειψη πίστωσης και αποτελεί λόγο διακωλυτικό της πληρωμής της δαπάνης.

45 Παρ. 3 του άρθρου 208 του ν. 3463/2006 σε συνδυασμό με το άρθρο 86 του ν. 3852/2010 για Ο.Τ.Α. Α' όπως ισχύουν και παρ. 2 του άρθρου 100 του π.δ. 30/1996 σε συνδυασμό με την περ. ια της παρ. 1 του άρθρου 163 του ν. 3852/2010 για Ο.Τ.Α. Β' όπως ισχύουν. Βλ. επίσης και την Πράξη 41/2017 Κλιμ. Προλ. Ελ. Τμ. VII του Ελ. Συν., τα πρακτικά Ολομ. 5^{ης} Γ.Σ./9.2.2011 Ελ. Συν. και τις πράξεις 5/2008, 144, 140/2007, 117/2006 του Τμ. VII και 186/2015, 185/2013, 73/2012 του ΚΠΕΔ του Τμ. VII.

5.4 Η τροποποίηση του ετήσιου τεχνικού προγράμματος για τους ΟΤΑ Α΄ βαθμού, επιτρέπεται μόνο ύστερα από αιτιολογημένη απόφαση του δημοτικού συμβουλίου⁴⁶. Δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι απόφαση Δημοτικού Συμβουλίου τροποποιεί έγκυρα Τεχνικό Πρόγραμμα Δήμου που εγκρίνει απλώς την αναμόρφωση του προϋπολογισμού του Δήμου, χωρίς να διαλαμβάνει ειδική αιτιολογία για την τροποποίηση του Τεχνικού Προγράμματος στο σώμα είτε της ίδιας είτε της απόφασης της Οικονομικής Επιτροπής που προτείνει τη συγκεκριμένη αναμόρφωση προκειμένου να συμπεριληφθεί στον προϋπολογισμό του Δήμου η απαιτούμενη πίστωση για την εκτέλεση του έργου. Μια απλή αναφορά «τροποποίηση του Τεχνικού Προγράμματος» στην απόφαση αναμόρφωσης **δεν συνιστά αιτιολογία και δε ειδική**, όπως έχει κριθεί⁴⁷ ότι απαιτείται για την έγκυρη τροποποίηση αυτού.

6 ΙΣΟΤΙΜΕΣ ΚΑΙ ΙΣΟΔΥΝΑΜΕΣ ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ:

Στην περίπτωση που δύο ή περισσότερες προσφορές από οικονομικούς φορείς θεωρηθούν ισότιμες ή ισοδύναμες⁴⁸, η αναθέτουσα αρχή/αναθέτων φορέας επιλέγει τον ανάδοχο με κλήρωση μεταξύ των οικονομικών φορέων που υπέβαλαν τις ισότιμες ή ισοδύναμες προσφορές. Η κλήρωση πραγματοποιείται από την **επιτροπή διαγωνισμού** και παρουσία αυτών των οικονομικών φορέων των οποίων οι προσφορές θεωρούνται ισότιμες ή ισοδύναμες για την ακριβή σειρά κατάταξης και έπειτα **η οικονομική επιτροπή αποφασίζει για την επιλογή του αναδόχου**⁴⁹ (κύρωση πρακτικού κλήρωσης).

7 ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΚΑΙ ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ:

Συστήνεται ιδιαίτερη προσοχή αναφορικά με το δικαίωμα συμμετοχής, τους όρους και τις προϋποθέσεις συμμετοχής των οικονομικών φορέων στις διαγωνιστικές διαδικασίες όπως αυτοί έχουν οριστεί στα έγγραφα της σύμβασης, καθώς σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 104 του ν. 4412/2016 όπως ισχύει, αυτά κρίνονται **1)** κατά την υποβολή της αίτησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος ή της προσφοράς, **2)** κατά την υποβολή των δικαιολογητικών του άρθρου 80 και **3)** κατά την σύναψη της σύμβασης σύμφωνα με τα οριζόμενα στην περίπτωση γ΄ της παρ. 3 του άρθρου 105⁵⁰.

8 ΓΕΝΙΚΑ:

- 8.1 Εφιστούμε την προσοχή σε όλες τις αρμόδιες Υπηρεσίες που ασχολούνται με τις δημόσιες συμβάσεις, να μην προχωρούν στην άμεση υπογραφή συμβάσεων αν δεν συντρέχουν όλες οι νόμιμες προϋποθέσεις⁵¹.
- 8.2 Όλα τα διοικητικά έγγραφα/αποφάσεις που έχουν υποχρέωση ανάρτησης/δημοσίευσης, όταν διαβιβάζονται στην Υπηρεσία μας στα πλαίσια του υποχρεωτικού ελέγχου νομιμότητας κατά το άρθρο 225 του ν. 3852/2010 όπως ισχύει, οφείλουν να φέρουν τον αντίστοιχο αριθμό τους (π.χ. Α.Δ.Α., Α.Δ.Α.Μ., Φ.Ε.Κ.), ανάλογα με το που αναρτούνται/δημοσιεύονται. Σημειωτέον, ότι **αρκεί η επίκληση του αριθμού Α.Δ.Α. ή Α.Δ.Α.Μ. ή Φ.Ε.Κ.**

46 Παρ. 4 του άρθρου 208 του ν. 3463/2006. Βλ. και σκέψεις ΙΙ και ΙV της Πράξης 41/2017 Κλιμ. Προλ. Ελ. Τμ. VII του Ελ. Συν.

47 Σκέψη ΙV της Πράξης 41/2017 Κλιμ. Προλ. Ελ. Τμ. 7 του Ελ. Συν.

48 Σύμφωνα με το άρθρο 90 του ν. 4412/2016 όπως ισχύει.

49 Αναφορικά με τις ανοικτές διαδικασίες για τη σύναψη ηλεκτρονικών δημοσίων συμβάσεων έργου άνω και κάτω των ορίων του ν. 4412/2016 όπως ισχύει με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά με βάση την τιμή, βλέπε σχετικά και την περ. ι του άρθρου 4.1 του πρότυπου τεύχους διακήρυξης. Αναφορικά με για τις διαδικασίες για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων μελετών άνω και κάτω των ορίων του ν. 4412/2016 όπως ισχύει με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει βέλτιστης σχέσης ποιότητας – τιμής, βλέπε σχετικά και το άρθρο 21.4 σε συνδυασμό και συμπληρωματικά με την παρ. 3 του άρθρου 90 του ν. 4412/2016 όπως ισχύει.

50 Σχετικό και το άρθρο 23.2 των πρότυπων τευχών της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ. που αφορά διακηρύξεις ανοικτής διαδικασίας για τη σύναψη ηλεκτρονικών δημοσίων συμβάσεων έργων άνω και κάτω των ορίων του ν. 4412/2016 όπως ισχύει, με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά με βάση την τιμή (απόφαση 127/29.11.2017, ΦΕΚ 4534/21.12.2017 τεύχος Β').

51 Βλ. άρθρο 105 του ν. 4412/2016 όπως ισχύει. Σχετική και η εγκύκλιος 15/1999 (αριθ. πρωτ. Δ17γ/01/34/Φ.53α/21-4-99) του Υπουργείου Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε. που έκανε αποδεκτή την υπ' αριθ. 121/1999 γνωμοδότηση του ΝΣΚ.

για την αυτεπάγγελτη αναζήτηση των αναρτημένων/δημοσιευμένων πράξεων τόσο κατά τη διεκπεραίωση υποθέσεων των διοικούμενων όσο και κατά την επικοινωνία μεταξύ φορέων⁵².

- 8.3 Για τον καλύτερο, ταχύτερο και αποδοτικότερο έλεγχο νομιμότητας που ασκεί η Υπηρεσία μας, οι φορείς που αποστέλλουν τις αποφάσεις τους, καλούνται να μεριμνούν για την πληρότητα του διοικητικού τους φακέλου ή σε περίπτωση που διαπιστωθούν ελλείψεις να μεριμνούν για τη γρήγορη συμπλήρωσή τους. Συστήνεται στις ελεγχόμενες Υπηρεσίες, στο διαβιβαστικό έγγραφο που συνοδεύει το διοικητικό φάκελο, να αναγράφουν σύντομο ιστορικό με χρονολογική σειρά όλων των ενεργειών, πράξεων και των αποφάσεων που έχουν ληφθεί και οδήγησαν εν τέλει στη λήψη της ελεγχόμενης απόφασης, μνημονεύοντας τους αντίστοιχους αριθμούς διαδικτυακής ανάρτησης⁵³ όπου αυτοί υπάρχουν. Στην περίπτωση που διαβιβάζονται έγγραφα σε έντυπη μορφή χωρίς αριθμό ανάρτησης εφόσον δεν απαιτείται, αυτά να αναφέρονται ως συνημμένα στο διαβιβαστικό έγγραφο και να αποστέλλονται σε ένα αντίτυπο.
- 8.4 Συστήνεται και θεωρείται ορθότερο, **η έναρξη υποβολής προσφορών να ταυτίζεται με την δημοσιοποίηση της διακήρυξης του διαγωνισμού** και επομένως να υπάρχει η δυνατότητα υποβολής προσφορών καθ' όλο το διάστημα που διανύεται μεταξύ της ημερομηνίας δημοσιοποίησης της διακήρυξης και της καταληκτικής ημερομηνίας υποβολής προσφορών⁵⁴.
- 8.5 Επισημαίνουμε προς τις αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς, πριν την έναρξη της διαδικασίας σύναψης της σύμβασης, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 120 του ν. 4412/2106 όπως ισχύει, **να έχει εξασφαλιστεί η ωριμότητα των έργων** για τη διασφάλιση της ταχύτερης και απρόσκοπτης εκτέλεσής τους, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 49 του ν. 4412/2016 όπως ισχύει.
- 8.6 Σας επισημαίνουμε ότι η πρώτη απόφαση της αναθέτουσας αρχής/αναθέτονα φορέα⁵⁵ μετά τη διεξαγωγή του διαγωνισμού, αφορά την έγκριση του πρώτου πρακτικού της διεξαγωγής του διαγωνισμού και την ανάδειξη του πρώτου μειοδότη/προσωρινού αναδόχου. Ανάθεση σύμβασης σε προσωρινό ανάδοχο (ή μειοδότη) δε νοείται. Αυτή πραγματοποιείται με τη δεύτερη απόφαση η οποία εγκρίνει το δεύτερο πρακτικό και κατακυρώνει το αποτέλεσμα του διαγωνισμού στον πρώτο κατά σειρά μειοδότη⁵⁶. Συνεπώς, η κατακύρωση (ή ανάθεση), αφορά πάντα το αποτέλεσμα του διαγωνισμού (δεύτερη απόφαση) κι όχι την πρώτη απόφαση, επομένως δεν πρέπει να αποτυπώνεται με τον τρόπο αυτό στην πρώτη απόφαση⁵⁷.
- 8.7 Στην έγγραφη βεβαίωση περί μη υποβολής ένστασης που αποστέλλεται στην Υπηρεσία μας στο πλαίσιο του ελέγχου νομιμότητας, θα πρέπει να βεβαιώνεται ότι δεν εκκρεμούν ενστάσεις, προσφυγές, αίτηση αναστολής εκτέλεσης πράξης, αίτηση ασφαλιστικών μέτρων και γενικά οιοδήποτε ένδικο μέσο ή βοήθημα ενώπιον οποιασδήποτε αρμόδιας αρχής ή ενώπιον οποιουδήποτε αρμόδιου δικαστηρίου κατά της διακήρυξης και κατά οποιασδήποτε εκτελεστής διοικητικής πράξης που αφορά τη συγκεκριμένη σύμβαση πριν την κατακυρωτική απόφαση, συμπεριλαμβανομένου αυτής.

52 Βλ. σχετικά το τελευταίο εδάφιο της παρ. 5 του άρθρου 4 του ν. 3861/2010 και το δεύτερο εδάφιο της παρ. 8 του άρθρου 38 του ν. 4412/2016 και την παρ. 2 του άρθρου 24 του ν. 4325/2015 αντίστοιχα για το Φ.Ε.Κ. όπως αυτά ισχύουν.

53 Βλ. 8.2 του παρόντος εγγράφου.

54 Βλ. και απόφαση 81/2017 της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ., σκέψη 30.

55 Για Ο.Τ.Α. απόφαση Οικονομικής Επιτροπής.

56 Ο υποχρεωτικός έλεγχος νομιμότητας κατά το άρθρο 225 του ν. 3852/2010, δεν εκτελείται στην (πρώτη) απόφαση περί έγκρισης του αποτελέσματος της διαδικασίας του διαγωνισμού, αλλά στην (δεύτερη) απόφαση η οποία αφορά την κατακύρωση του διαγωνισμού όπου και αποτελεί την τελευταία εκτελεστή διοικητική πράξη της σύνθετης διοικητικής ενέργειας. Σχετικό και το υπ' αριθ. 23333/8565/2017 έγγραφο της Υπηρεσίας μας, ΑΔΑ: 7ΦΑΥΟΡ1Κ-Σ90.

57 Η δεύτερη απόφαση είναι η κατακυρωτική και αναδικνύει τον ανάδοχο της σύμβασης. Η απόφαση κατακύρωσης δεν παράγει τα έννομα αποτελέσματά της, εφόσον η αναθέτουσα αρχή δεν την κοινοποίησε σε όλους τους προσφέροντες. Οπότε, σε αυτό το στάδιο ο οικονομικός φορέας θεωρείται ακόμα (τυπικά) προσωρινός ανάδοχος. Τα έννομα αποτελέσματα της απόφασης κατακύρωσης και ιδίως η σύναψη της σύμβασης επέρχονται εφόσον και όταν συντρέξουν σωρευτικά οι προϋποθέσεις της παρ. 3 του άρθρου 105 του ν. 4412/2016 όπως ισχύει. Ο οικονομικός φορέας έπειτα, καθίσταται (οριστικός) ανάδοχος της σύμβασης και για αυτό το λόγο αν, μετά την επέλευση των εννόμων αποτελεσμάτων της απόφασης κατακύρωσης και την πρόσκληση του αναδόχου από την αναθέτουσα αρχή για την υπογραφή του συμφωνητικού (που έχει αποδεικτικό χαρακτήρα), ο ανάδοχος δεν προσέλθει να υπογράψει το συμφωνητικό, μέσα στην προθεσμία που ορίζεται στην ειδική πρόκληση, κηρύσσεται έκπτωτος, καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγύηση συμμετοχής του και η κατακύρωση γίνεται στον προσφέροντα που υπέβαλε την αμέσως επόμενη πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά.

8.8 Η έγγραφη βεβαίωση περί ενημέρωσης όλων των συμμετεχόντων οικονομικών φορέων που αποστέλλεται στην Υπηρεσία μας στο πλαίσιο του ελέγχου νομιμότητας, θα πρέπει να αφορά την (πρώτη) απόφαση της οικονομικής επιτροπής περί ανάδειξης προσωρινού αναδόχου και την (δεύτερη) απόφαση περί κατακύρωσης του αποτελέσματος του διαγωνισμού.

8.9 Σε καμία περίπτωση **δεν επιτρέπεται η τροποποίηση των κριτηρίων ανάθεσης ή της μεθοδολογίας αξιολόγησης στο μέσον της διαδικασίας** σύναψης συμβάσεων.

8.10 Σύμφωνα με την περ. γ της παρ. 2 του άρθρου 32 του ν. 4412/2016 όπως ισχύει, η διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση⁵⁸ μπορεί να χρησιμοποιείται για δημόσιες συμβάσεις έργων, στην περίπτωση όπου, στο μέτρο που είναι απολύτως απαραίτητο, λόγω κατεπείγουσας ανάγκης οφειλόμενης σε γεγονότα απρόβλεπτα για την αναθέτουσα αρχή, δεν είναι δυνατή η τήρηση των προθεσμιών που προβλέπονται για τις ανοικτές, κλειστές ή ανταγωνιστικές διαδικασίες με διαπραγμάτευση. Η εφαρμογή της διάταξης αυτής εξαρτάται από τη συνδρομή σωρευτικά πέντε προϋποθέσεων⁵⁹. Συγκεκριμένα, προϋποθέτει: i) την ύπαρξη κατεπείγουσας ανάγκης που δεν συμβιβάζεται με τις προθεσμίες που επιτάσσουν άλλες διαδικασίες, ii) την ύπαρξη απρόβλεπτης περίπτωσης, iii) την ύπαρξη αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της απρόβλεπτης περίπτωσης και της κατεπείγουσας ανάγκης που ανακύπτει, iv) οι περιστάσεις που επικαλούνται οι αναθέτουσες αρχές για την αιτιολόγηση της κατεπείγουσας ανάγκης δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να απορρέουν από δική τους ευθύνη, και τέλος, v) την ανάθεση της εν λόγω σύμβασης στο μέτρο που είναι απολύτως απαραίτητο. Οι περιστάσεις που επικαλούνται οι αναθέτουσες αρχές για την αιτιολόγηση της κατεπείγουσας ανάγκης **δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να απορρέουν από δική τους ευθύνη**⁶⁰. Επιπλέον, η προσφυγή στη διαδικασία αυτή νομιμοποιείται μόνο για την εκτέλεση εκείνου του τμήματος της σύμβασης και για εκείνο το χρονικό διάστημα, που είναι πράγματι αναγκαία για την άμεση αντιμετώπιση της έκτακτης περίπτωσης. Επιβάλλεται δε να προκύπτουν με σαφήνεια και πληρότητα, από όλα τα στοιχεία του φακέλου, οι λόγοι που αιτιολογούν την προσφυγή στην ανωτέρω εξαιρετική διαδικασία ανάθεσης αλλά και συγκεκριμένα η σχετική απόφαση της αναθέτουσας αρχής πρέπει να φέρει πλήρη και ειδική αιτιολογία, αναφερόμενη στους λόγους για τους οποίους αποφασίζεται η προσφυγή στην εν λόγω εξαιρετική διαδικασία⁶¹. Ως απρόβλεπτες περιστάσεις νοούνται γεγονότα που υπερβαίνουν κατά πολύ τον συνήθη ρου του οικονομικού και κοινωνικού βίου, δηλαδή αιφνίδια πραγματικά γεγονότα που δεν μπορούσαν αντικειμενικά σύμφωνα με τους κανόνες και με βάση τα διδάγματα της ανθρώπινης εμπειρίας και λογικής να προβλεφθούν, όπως θεομηνίες/φυσικές καταστροφές (π.χ. πλημμύρες, ανεμοστρόβιλοι, σεισμοί, πυρκαγιές, κατολισθήσεις)⁶².

58 Η διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς δημοσίευση, συνιστά την εξαιρετική εκδοχή των διαδικασιών με διαπραγμάτευση. Παρότι εννοιολογικά προσεγγίζει αρκετά με τη διαδικασία της απευθείας ανάθεσης (σύμφωνα με την περ. 31 της παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 4412/2016: ως «απευθείας ανάθεση» νοείται η διαδικασία ανάθεσης χωρίς εκ των προτέρων δημοσιότητα, στο πλαίσιο της οποίας οι αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς αναθέτουν στον οικονομικό φορέα της επιλογής τους, κατόπιν έρευνας αγοράς και διαβούλευσης με έναν ή περισσότερους οικονομικούς φορείς, σύμφωνα με τα οριζόμενα στα άρθρα 118 και 328) και παρουσιάζει κοινά στοιχεία με αυτήν χαρακτηρίζοντας τις δύο διαδικασίες ως ανάλογες (βλ. ενδεικτικά ΣτΕ 4940, 4941/1995. Βλ. και Δημήτριος Γ. Ράικος, Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, έκδοση 2014, σελ. 301 και κυρίως την υποσημείωση 51 και την εκεί νομολογία), εντούτοις **δεν** ταυτίζονται.

59 Βλ. και την υπ' αριθ. 82/2017 απόφαση της Ε.Α.Α. ΔΗ. ΣΥ. και συγκεκριμένα τη σκέψη 21.

60 Βλ. και την παραπάνω υποσημείωση. Επιπλέον, σύμφωνα με τη νομολογία του ΣτΕ, κατά την έννοια της ανωτέρω διάταξης, η αναθέτουσα αρχή έχει μεν ευχέρεια, κατ' απόκλιση από το γενικό κανόνα διενέργειας ανοικτού ή κλειστού διαγωνισμού, να συνάπτει δημόσια σύμβαση με προσφυγή στην εξαιρετική διαδικασία της διαπραγμάτευσης χωρίς δημοσίευση της σχετικής προκήρυξης, μόνον όμως εφόσον συντρέχουν οι προς τούτο νόμιμες προϋποθέσεις, ήτοι κατεπείγουσα ανάγκη οφειλόμενη σε γεγονότα απρόβλεπτα και δη μη απορρέοντα από δική της ευθύνη. Η σχετική απόφαση της αναθέτουσας αρχής πρέπει να φέρει πλήρη και ειδική αιτιολογία, αναφερόμενη στους λόγους για τους οποίους αποφασίζεται η προσφυγή στην εν λόγω εξαιρετική διαδικασία (βλ. χαρακτηριστικά ΣτΕ 1747/2011). Επιπλέον, αντίστοιχη άποψη έχει υιοθετήσει και το Ελεγκτικό Συνέδριο, το οποίο δέχεται ότι απρόβλεπτες περιστάσεις είναι τα γεγονότα που δεν μπορούν αντικειμενικά με βάση τα διδάγματα της ανθρώπινης πείρας και λογικής να προβλεφθούν, είναι δε ανεξάρτητα της βούλησης της αναθέτουσας αρχής και δεν πρέπει να απορρέουν από έλλειψη προγραμματισμού και επιμέλειας της αναθέτουσας αρχής (βλ. ενδεικτικά πράξεις ΕΣ 91, 105, 171, 191, 200, 205 και 214/2007, 15, 74/2008 και απόφαση Τμήματος VI 3558/2009. Αναφορικά με την έλλειψη προγραμματισμού και επιμέλειας της αναθέτουσας αρχής, βλ. επίσης και Δημήτριος Γ. Ράικος, Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, έκδοση 2014, σελ. 322 υποσημείωση 112 και την εκεί νομολογία). Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης αν δεν πληροῦται μία από τις προαναφερθείσες προϋποθέσεις ως προς το κατεπείγον, δεν δικαιολογείται η προσφυγή στη διαδικασία της διαπραγμάτευσης (βλ. αποφάσεις ΔΕΚ της 2^{ης} Αυγούστου 1993, C-107/92, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 12, 28^{ης} Μαρτίου 1996, C-318/94, Επιτροπή κατά Γερμανίας, σκέψη 14 και της 2^{ης} Ιουνίου 2005, Επιτροπή κατά Ελλάδας, σκέψη 40).

61 Βλ. και προηγούμενη υποσημείωση.

62 Βλ. και πίνακα 6 (Overview of the instances where the negotiated procedure without prior publication can be used) σελ. 46 του PUBLIC PROCUREMENT GUIDANCE FOR PRACTITIONERS on avoiding the most common errors in projects funded by the European Structural

Περαιτέρω προϋπόθεση αποτελεί ότι η εφαρμογή της διαδικασίας θα πρέπει να γίνεται σε χρονική εγγύτητα προς τον χρόνο εκδήλωσης των απρόβλεπτων περιστάσεων⁶³. Οι παραπάνω διατάξεις θα πρέπει να ερμηνεύονται συσταλτικά⁶⁴ (στενή και αυστηρή ερμηνεία) και μόνο για τις περιπτώσεις που αναφέρονται σε αυτές⁶⁵. Αν οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να προβούν εγκαίρως στην ανάθεση σύμβασης χρησιμοποιώντας οποιαδήποτε διαγωνιστική διαδικασία (ακόμα και με την επιτάχυνση των προθεσμιών των άρθρων 27 και 28 του ν. 4412/2016⁶⁶ όπως ισχύουν) αντί της διαδικασίας με διαπραγμάτευση χωρίς δημοσίευση, η προσφυγή στην τελευταία δεν είναι σύννομη⁶⁷.

- 8.11 Στην απόφαση κατακύρωσης **αναφέρονται υποχρεωτικά** οι προθεσμίες περί αναστολής της σύναψης της σύμβασης⁶⁸ και η δυνατότητα άσκησης προδικαστικής προσφυγής, σύμφωνα με το Βιβλίο IV⁶⁹ του ν. 4412/2016 όπως ισχύει.
- 8.12 Κάθε αναθέτουσα αρχή μπορεί να αναθέτει κατ' έτος, μία ή περισσότερες συμβάσεις, **συνολικού προϋπολογισμού μέχρι ποσοστού δέκα τοις εκατό (10%) των πιστώσεων της κατ' έτος**, για ανάθεση συμβάσεων έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών επιστημονικών υπηρεσιών, αντίστοιχα⁷⁰. Συνεπώς, δεν επιτρέπεται να υπερβεί κάθε αναθέτουσα αρχή συνολικά το ποσοστό 10% των ετησίων πιστώσεων τους⁷¹. Συμβάσεις που συνάπτονται κατά παράβαση των διατάξεων της περίπτωσης αυτής είναι άκυρες και δεν παράγουν έννομα αποτελέσματα.
- 8.13 Εντός τριών (3) **εργασίμων** ημερών από την ηλεκτρονική υποβολή των ως άνω στοιχείων και δικαιολογητικών προσκομίζεται **υποχρεωτικά** από τον οικονομικό φορέα στην αναθέτουσα αρχή, σε έντυπη μορφή και σε σφραγισμένο φάκελο, η πρωτότυπη εγγυητική επιστολή συμμετοχής. Επισημαίνεται ότι η εν λόγω υποχρέωση δεν ισχύει για τις εγγυήσεις ηλεκτρονικής έκδοσης, οι οποίες φέρουν προηγμένη ψηφιακή υπογραφή⁷². Διευκρινίζεται ότι η προσκόμιση των στοιχείων και δικαιολογητικών είναι αφενός υποχρεωτική και αφετέρου εντός τριών (3) εργασίμων ημερών από την προσφορά του οικονομικού φορέα κι όχι από την ημερομηνία λήξης υποβολής προσφορών, εκτός κι αν υποβλήθηκε κάποια προσφορά την τελευταία ημέρα.

and Investment Funds, Φεβρουαρίου 2018.

- 63 Υπό την έννοια ότι η μεσολαβούσα χρονική περίοδος δε θα αρκούσε ώστε να ενεργοποιηθεί και να ολοκληρωθεί άλλη διαγωνιστική διαδικασία (βλ. Δημήτριος Γ. Ράικος, Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, έκδοση 2014, σελ. 324). Διαφορετικά πιθανόν να θεωρηθεί απόπειρα παράκαμψης και καταστρατήγησης των κείμενων εθνικών και ευρωπαϊκών διατάξεων (του ν. 4412/2016 και της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ).
- 64 Βλ. ΔΕΕ, προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Poiares Maduro της 17ης Δεκεμβρίου 2008, υπόθεση C-250/07, Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Ελληνικής Δημοκρατίας, σκέψη 12.
- 65 Λόγω των επιζήμιων επιπτώσεων στον ανταγωνισμό, οι διαδικασίες με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση θα πρέπει να χρησιμοποιούνται μόνο σε άκρως εξαιρετικές περιπτώσεις. Βλ. και σκέψη 50 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ. Βλ. Επίσης και πίνακα 5 (Decision matrix to support the choice of the procurement procedure) σελ. 40 του PUBLIC PROCUREMENT GUIDANCE FOR PRACTITIONERS on avoiding the most common errors in projects funded by the European Structural and Investment Funds, Φεβρουαρίου 2018. Η διαπραγμάτευση χωρίς δημοσίευση αποτελεί μία εξαιρετική διαδικασία επιλογής αναδόχου (βλ. ενδεικτικά και Πράξη 242/2017 Κλιμ. Τμ. 7), αφού συνιστά παρέκκλιση από τις αρχές της διαφάνειας, της ισότιμης συμμετοχής στις διαδικασίες κατάρτισης δημοσίων συμβάσεων και του ελεύθερου ανταγωνισμού και για το λόγο αυτό επιτρέπεται μόνο στις περιοριστικά αναφερόμενες στο νόμο περιπτώσεις.
- 66 Όπως επίσης και των άρθρων 27 και 28 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ.
- 67 Βλ. Δημήτριος Γ. Ράικος, Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, έκδοση 2014, σελ. 322-323. Βλ. επίσης και σκέψεις 46 και 80 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ.
- 68 Πρώτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 105 του ν. 4412/2016 όπως ισχύει.
- 69 Άρθρα 360 επ. του ν. 4412/2016.
- 70 Βλ. παρ. 5 του άρθρου 118 του ν. 4412/2016.
- 71 Βλ. και την υπ' αριθ. 202/2017 Γνωμοδότηση του ΝΣΚ.
- 72 Βλ. τις παρ. 1.2.1.1. και 1.2.1.2 του άρθρου 12 της υπ' αριθμ. 117384/26-10-2017 κ.υ.α. (ΦΕΚ 3821/31.10.2017 τεύχος Β'), σύμφωνα με την οποία οι οικονομικοί φορείς προσκομίζουν, στην Αναθέτουσα Αρχή/Αναθέτων Φορέα, σε έντυπη μορφή και σε σφραγισμένο φάκελο, υποχρεωτικά εντός τριών (3) εργασίμων ημερών από την ηλεκτρονική υποβολή των στοιχείων και δικαιολογητικών, τα στοιχεία της ηλεκτρονικής προσφοράς/αίτησης συμμετοχής τα οποία απαιτείται να προσκομισθούν σε πρωτότυπη μορφή σύμφωνα με τον ν. 4250/2014. Τέτοια στοιχεία και δικαιολογητικά είναι υποχρεωτικά η εγγυητική επιστολή συμμετοχής, και κατά περίπτωση, σύμφωνα με τα έγγραφα της σύμβασης, ενδεικτικά, τα πρωτότυπα έγγραφα τα οποία έχουν εκδοθεί από ιδιωτικούς φορείς και δεν φέρουν επικύρωση από δικηγόρο, καθώς και τα έγγραφα που φέρουν τη Σφραγίδα της Χάγης (Apostille). Βλ. επίσης και την παρ. β του άρθρου 3.5 καθώς και το άρθρο 18 των αναθεωρημένων πρότυπων τευχών διακηρύξεων ανοικτής διαδικασίας με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά με βάση την τιμή, τα οποία εγκρίθηκαν με την υπ' αριθμ. 127/2017/29.11.2017 απόφαση της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ. (ΦΕΚ 4534/21.12.2017 τεύχος Β'), και τις εκεί υποσημειώσεις 13 και 51.

8.14 Η περίληψη της διακήρυξης για τη διενέργεια ανοικτής δημοπρασίας⁷³ δημοσιεύεται τουλάχιστον δεκαπέντε (15) ημέρες πριν από τη διεξαγωγή της⁷⁴ σε τουλάχιστον μία (1) ημερήσια και μία (1) εβδομαδιαία τοπικές εφημερίδες⁷⁵, οι οποίες περιλαμβάνονται στην απόφαση του άρθρου 2 του ν. 3548/2007⁷⁶ όπως ισχύει και έχουν την έδρα τους σε δήμο εντός του νομού Αττικής⁷⁷, στον οποίο θα λάβει χώρα η εκτέλεση του έργου, σύμφωνα με το αντικείμενο της διακήρυξης⁷⁸. Σε δήμους, εντός του νομού Αττικής, όπου δεν εκδίδεται ημερήσια εφημερίδα, αρκεί η δημοσίευση σε δύο (2) τουλάχιστον εβδομαδιαίες εφημερίδες που εδρεύει ο φορέας κατασκευής του έργου⁷⁹. Σε περίπτωση που δεν υπάρχουν ούτε αυτές, οι περιλήψεις των διακηρύξεων δημοσιεύονται σε δύο τουλάχιστον εβδομαδιαίες εφημερίδες⁸⁰ της οικείας Περιφερειακής Ενότητας⁸¹. Ως ημερήσιες και εβδομαδιαίες τοπικές εφημερίδες νοούνται οι εφημερίδες που έχουν την έδρα τους σε δήμο εντός του Νομού Αττικής και δεν είναι πανελληνίας κυκλοφορίας⁸². Η έννοια των ημερήσιων και εβδομαδιαίων τοπικών εφημερίδων καθορίζεται αντίστοιχα σύμφωνα με τις προϋποθέσεις της παρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 3548/2007 όπως ισχύει.

Παρακαλούμε όπως κοινοποιήσετε το παρόν έγγραφο σε όλα τα Νομικά σας Πρόσωπα, τους Συνδέσμους, τους εποπτευόμενους φορείς της χωρικής σας αρμοδιότητας καθώς και σε όλες τις αρμόδιες οργανικές μονάδες σας παρέχοντας κάθε αναγκαία πληροφορία για την εφαρμογή του.

**Ο ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ
ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ**

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΟΚΚΙΝΑΚΗΣ

73 Δεν αφορά τους συνοπτικούς διαγωνισμούς του άρθρου 117 του ν.4412/2016.

74 Πρώτο εδάφιο της παρ. 7 του άρθρου 15 του ν. 3669/2008 όπως ισχύει (όπου διατηρείται σε ισχύ με το τρίτο εδάφιο της περ. 31 της παρ. 2 του άρθρου 377 του ν. 4412/2016).

75 Η υποχρέωση δημοσίευσης σε δύο (2) τοπικές εφημερίδες καταργείται από 01.01.2021 (τρίτο εδάφιο της περ. 31 της παρ. 1 το άρθ. 377 του ν. 4412/2016 σε συνδυασμό με την περ. 12 του άρθ. 377 του ν. 4412/2016 και με την παρ. α της παρ. 8 του άρθ. 15 του ν. 3669/2008 όπως ισχύουν).

76 Μέχρι και την ημερομηνία σύναξης του παρόντος εγγράφου, η τελευταία υ.α. που αφορά τον καθορισμό των ημερήσιων και εβδομαδιαίων τοπικών εφημερίδων, είναι η υ.α. 2879/02.03.2018 (ΦΕΚ 879/13.03.2018 τεύχος Β'), όπως αυτή τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με την υ.α. 4954/03.04.2018 (ΦΕΚ 1526/04.05.2018 τεύχος Β'). Στο πεδίο εφαρμογής του ν. 3548/2007 εντάσσονται και οι διακηρύξεις δημοπρασιών και προκηρύξεις διαγωνισμών (περ. α της παρ. 3 του άρθρου 1 του ν. 3548/16.3.2007).

77 Εδάφιο 1 της περ. β της παρ. 8 του άρθρου 15 του ν. 3669/2008 όπου διατηρείται σε ισχύ με το τρίτο εδάφιο της περ. 31 της παρ. 2 του άρθρου 377 του ν. 4412/2016 όπως ισχύει.

78 Περ. α της παρ.Β1 του άρθρου 3 του ν. 3548/2007 όπως ισχύει και το σχετικό υπ' αριθ. πρωτ.Δ17α/02/85/ΦΝ 443 έγγραφο - εγκύκλιο 16/2007, σημείο Δ σελίδα 5.

79 Εδάφιο 2 της περ. β της παρ. 8 του άρθρου 15 του ν. 3669/2008 και εδάφιο 1 της περ. β της παρ.Β1 του άρθρου 3 του ν. 3548/2007 όπως ισχύουν.

80 Εδάφιο 3 της περ. β της παρ. 8 του άρθρου 15 του ν. 3669/2008 και εδάφιο 2 της περ. β της παρ.Β1 του άρθρου 3 του ν. 3548/2007 όπως ισχύουν.

81 Όπως αυτές ορίζονται στην περ. θ της παρ. 3 του άρθρου 3 του ν. 3852/2010.

82 Παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 3548/16.3.2007 όπως ισχύει.